

Colloquium 1(41)/2021
ISSN 2081-3813, e-ISSN 2658-0365
CC BY-NC-ND.4.0
DOI: <http://doi.org/10.34813/02coll2021>

ROLA OPIEKUNA W DZIAŁALNOŚCI RAD MŁODZIEŻOWYCH – WYNIKI BADAŃ EMPIRYCZNYCH

**The role of the guardian in the activities of youth councils –
results of empirical research**

Dominik Boratyn
Uniwersytet Rzeszowski, Instytut Nauk o Polityce
e-mail: dk.boratyn@gmail.com
ORCID: 0000-0003-2335-7515

Streszczenie

Rady młodzieżowe są podmiotami, które funkcjonują przy jednostkach samorządu terytorialnego. Stanowią reprezentację młodzieży dla danej społeczności lokalnej, a także tworzą forum dla współdziałania i współrzędzenia pomiędzy władzami lokalnymi a młodzieżą. Celem artykułu jest przedstawienie relacji zachodzących pomiędzy opiekunem rady młodzieżowej a radą oraz wskazanie potencjalnych ról, które mogą być przez niego realizowane. Wyniki przedstawione w artykule są częścią badań empirycznych dotyczących działalności rad młodzieżowych oraz ich znaczenia dla lokalnej wspólnoty samorządowej.

Słowa kluczowe: rady młodzieżowe, aktywność młodzieży, polityka młodzieżowa, opiekun, samorząd terytorialny.

Abstract

Youth councils are entities that operate at local government units. They represent young people for various communities, and are also a forum for cooperation between local authorities and young people. The purpose of the article is to present the relationships between the youth radio guardian and the council and to indicate available roles that may be related by him. The results that were presented in the text are the results of empirical research on the activities of advisers and their significance for joint self-government groups.

Keywords: youth councils, youth activity, youth policy, guardian, local government.

Wprowadzenie

Rady młodzieżowe w Polsce były przedmiotem badań m.in. Fundacji Civis Polonus (zob. Napiontek, Grabarek, 2009; Napiontek, Pietrasik, Szaniawska, 2009; Owczarek, Pietrasik, Radzewicz, 2012) oraz Rady Dzieci i Młodzieży przy Ministrze Edukacji Narodowej RP (zob. Wasilewski i in., 2018). Publikacje przygotowane przez Fundację Civis Polonus stanowiły praktyczny przewodnik na temat gminnych rad młodzieżowych. Omawiano w nich, w jaki sposób powstają rady młodzieżowe, co należy do zadań tego typu podmiotów, kto i gdzie może je tworzyć, a także jakie mogą być ich zadania oraz korzyści z ich funkcjonowania w lokalnych wspólnotach samorządowych. Badania przeprowadzone przez Radę Dzieci i Młodzieży RP były pierwszymi ogólnopolskimi badaniami obejmującymi swoim zakresem tematykę rad młodzieżowych. W trakcie badań przeanalizowano m.in. ogólną liczbę rad młodzieżowych w Polsce (408 na podstawie badań z 2018 r.) oraz dokonano zestawienia, w jakich gminach funkcjonują rady młodzieżowe (63,3% gminy miejskie i 31,3% gminy wiejskie). Oprócz badań prowadzonych przez fundację oraz instytucje publiczne (Ministerstwo Edukacji Narodowej) należy wskazać rodzimych badaczy, przez których tematyka ta była podejmowana. Byli to m.in.: Michał Brol (zob. Brol, 2013), Marek Ćwiklicki (zob. Ćwiklicki, 2013), Piotr Maciaszek (zob. Maciaszek, 2015, 2016), Daniel Bojarski (zob. Bojarski, 2016), Dawid Mik (zob. Mik, 2018) i Dominik Boratyn (zob. Boratyn, 2019). Badania prowadzone przez wymienionych autorów odwoływały się do kwestii formalno-prawnych funkcjonowania rad młodzieżowych. Podobnie jak w przypadku badań prowadzonych przez Fundację Civis Polonus, wskazywano m.in. na definicję rad młodzieżowych, podstawy prawne działalności tego typu podmiotów (art. 5b ustawy o samorządzie gminnym) oraz podkreślano, że rady młodzieżowe mogą być formą partycypacji młodzieży w lokalnych wspólnotach samorządowych.

W literaturze anglojęzycznej rady młodzieżowe były przedmiotem badań m.in.: Barry'ego Checkowaya (zob. Checkoway, 2011), który scharakteryzował, czym jest partycypacja młodzieży, Mary Elizabeth Collins, Astaea Augsburg i Whitney Gecker (zob. Collins, Augsburg, Gecker, 2016), które w swojej pracy przeprowadziły badania na temat działań wpływu oraz barier dla gminnych rad młodzieżowych w samorządach lokalnych, Dane Feringa i Evelien Tonkens (zob. Feringa, Tonkens, 2017), które przeprowadziły badania na temat tego, w jaki sposób uczestnictwo w radach młodzieżowych przyczynia się do zaangażowania obywatelskiego u ludzi młodych, czy Deirdre Horgan (zob. Horgan 2017), która opisała, w jaki sposób konsultacje z dziećmi i młodzieżą wpływają na politykę w Irlandii. Warto również przywołać pracę, której autorkami były wspomniane wcześniej Astraea Augsburg, Mary Elizabeth Collins i Whitney Gecker, opublikowaną wraz z Meaghan Dougher (zob.

Augsberger, Collins, Gecker, Dougher, 2018) na temat rad młodzieżowych i ich wpływu na nierówności społeczne.

Decydując się na rozważania dotyczące problematyki działalności rad młodzieżowych, należy zauważyć, że – szczególnie w rodzimej literaturze – brakuje analiz podejmowanych na podstawie badań empirycznych. Brakuje badań dotyczących relacji na linii rada młodzieżowa – opiekun rady, a także nie wskazano wcześniej, jaka jest faktyczna rola opiekuna oraz jakie jest jego znaczenie dla funkcjonowania tego typu podmiotów. Artykuł ten wypełnia zatem lukę badawczą w tym zakresie.

Cel i metodologia badań

Wyniki, które zostały przedstawione w niniejszym artykule, stanowią wycinek badań z projektu naukowego, którego celem było wskazanie roli oraz znaczenia funkcjonowania rad młodzieżowych dla lokalnej wspólnoty samorządowej. W niniejszej pracy autor skoncentrował się na przedstawieniu relacji zachodzących pomiędzy opiekunem a radą młodzieżową oraz określeniu jego funkcji. W literaturze przedmiotu można znaleźć informację na temat pozycji formalno-prawnej rad młodzieżowych oraz ich udziału w lokalnym życiu społeczno-politycznym. Brak jednak opracowań dotyczących instytucji opiekuna oraz jego wpływu na działalność rady młodzieżowej. Celem artykułu jest przedstawienie relacji zachodzących pomiędzy opiekunem rady młodzieżowej a radą oraz wskazanie potencjalnych ról, które mogą być przez niego sprawowane (realizowane).

W badaniach sformułowano następujące pytania badawcze:

- 1) Jaki procent badanych rad młodzieżowych posiada opiekuna oraz czy są oni zaangażowani w pracę rady?
- 2) Jaki jest udział opiekuna w koordynowaniu, kontrolowaniu, wspieraniu, inspirowaniu oraz nadzorowaniu działalności rad młodzieżowych?
- 3) Jak duża część opiekunów wywiera wpływ/presję na decyzje lub działania podejmowane przez radę młodzieżową?

W celu odpowiedzi na sformułowane pytania badawcze, przeprowadzono badania empiryczne (badania ilościowe), które były realizowane w dniach od 1 do 31 marca 2020 roku. Badania przeprowadzono z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety, który zawierał 34 pytania problemowe. Pytania dotyczyły m.in.: roli rad młodzieżowych, relacji zachodzących pomiędzy radą a organami samorządu terytorialnego, reprezentowania środowiska ludzi młodych, możliwości zdobycia doświadczenia do dalszej działalności publiczno-politycznej, działalności charytatywnej, wpływu na funkcjonowanie społeczności lokalnej oraz współpracy z opiekunem rady. Kwestionariusz zawierał również cztery pytania metryczkowe o: wiek, płeć, miasto, funkcję pełnioną w radzie. Badanie zostało zrealizowane z wykorzystaniem techniki badawczej CAWI (ankiety online). Wybór tej techniki należy uzasadnić niskimi kosztami

realizacji badań oraz łatwym sposobem dystrybucji narzędzia badawczego. Ankiety zrealizowano wśród członków rad młodzieżowych w 18 polskich miastach, w których znajdują się urzędy marszałkowskie i/albo wojewódzkie. Dystrybucja narzędzia badawczego odbyła się z wykorzystaniem kanałów komunikacji właściwych dla młodego pokolenia tj. głównie portalu Facebook (oficjalnych stron poszczególnych rad młodzieżowych oraz grup zraszających młodzieżowych radnych z całej Polski). Badanie skierowane było do 471 radnych (łącznie liczba radnych ze wszystkich badanych rad młodzieżowych), a udział w badaniu wzięło 147 respondentów (nieco ponad 30% wszystkich radnych, do których skierowane było badanie). Warto zauważyć, że badania zrealizowano w pierwszym okresie pandemii koronawirusa SARS-CoV-2 w trakcie tzw. lockdownu, tj. zamknięcia instytucji publicznych oraz obiektów użytku publicznego.

Zwrot ankiet z poszczególnych rad młodzieżowych przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Udział rad młodzieżowych w badaniach empirycznych z podziałem na miasta

Miasto	Liczba radnych	Liczba kwestionariuszy	Miasto	Liczba radnych	Liczba kwestionariuszy
Białystok	14	6	Olsztyn	11	7
Bydgoszcz	31	12	Opole	18	8
Gdańsk	30	12	Poznań	35	9
Gorzów Wlkp.	35	5	Rzeszów	35	6
Katowice	37	4	Szczecin	Brak rady w trakcie badań	1
Kielce	17	10	Toruń	Brak rady w trakcie badań	1
Kraków	39	10	Warszawa	24	19
Lublin	45	4	Wrocław	42	12
Łódź	34	18	Zielona Góra	24	3

Źródło: opracowanie własne.

Udział w badaniu wzięli członkowie 16 spośród 18 rad młodzieżowych. W Toruniu i Szczecinie, w okresie badania, rady nie zostały powołane lub obsadzone. Należy jednak zauważyć, że w przypadku obydwu rad otrzymano zwrot jednej ankiety. Ankiety mogły zostać wypełnione przez byłych członków tych rad lub mogło dojść do pomyłki przy wypełnianiu kwestionariusza przez respondentów z innych miast. Informacje o uczestnikach badania zostały przedstawione w tabeli 2.

Tabela 2. Informacje o uczestnikach badania

Wiek				
	Poniżej 12 lat	13-15 lat	16-18 lat	19-20 lat
Odsetek uzyskanych odpowiedzi [%]	0,0	10,9	70,7	17,7
Płeć				
	Mężczyzna		Kobieta	
Odsetek uzyskanych odpowiedzi [%]	59,2		40,8	
Funkcja w radzie				
	Przewodniczący Rady	Zastępca Przewodniczącego Rady	Członek Prezydium Rady	Członek Rady
Odsetek uzyskanych odpowiedzi [%]	7,5	6,8	9,5	76,2

Źródło: opracowanie własne.

Dane, które zostały przedstawione w tabeli 2, wskazują, że zdecydowana większość (70,7%) ankietowanych to osoby w przedziale wiekowym 16–18 lat. Blisko 3/5 respondentów stanowili mężczyźni. Najwięcej respondentów – 76,2% – nie pełniło żadnej funkcji w radzie.

Wyniki badań

Ustawa o samorządzie gminnym w art. 5b wskazuje, że „Gmina podejmuje działania na rzecz wspierania i upowszechniania idei samorządowej wśród mieszkańców gminy, w tym zwłaszcza wśród młodzieży” (ust. 1). „Na wniosek zainteresowanych środowisk [Gmina] może wyrazić zgodę na utworzenie młodzieżowej rady gminy mającej charakter konsultacyjny” (ust. 2). „Rada gminy, powołując młodzieżową radę gminy, nadaje jej statut określający tryb wyboru jej członków i zasady działania” (ust. 3). Przepisy ustawy nie regulują zatem kwestii tego, kim jest opiekun oraz jaka jest jego rola. Stąd w pierwszej kolejności ankietowani poproszeni o udzielenie odpowiedzi „Czy Rada posiada opiekuna?”. Rozkład odpowiedzi został przedstawiony w tabeli 3.

Tabela 3. Czy rada posiada opiekuna?

Lp.	Odpowiedź respondenta	Odsetek uzyskanych odpowiedzi [%]
1	Tak	93,2
2	Nie	4,8
3	Trudno powiedzieć	2,0

Źródło: opracowanie własne.

Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli 3, zdecydowana większość, tj. 93,2% ankietowanych, wskazała, że rada młodzieżowa, której są członkami, posiada opiekuna. Nie są to informacje zaskakujące, niemniej stanowią podstawę do dalszej analizy wyników badań empirycznych. Co do zasady członkami rad młodzieżowych są ludzie młodzi, którzy z racji swojego wieku nie zawsze mają tyle doświadczenia, aby samodzielnie móc prowadzić działalność tego typu podmiotów. Potrzeba funkcjonowania instytucji opiekuna rady młodzieżowej wydaje się zatem naturalna.

Następnie ankietowani zostali zapytani o to, czy opiekun angażuje się w pracę rady?¹ Rozkład odpowiedzi przedstawiono w tabeli 4.

Tabela 4. Czy opiekun angażuje się w pracę Rady?

Lp.	Odpowiedź respondenta	Odsetek uzyskanych odpowiedzi [%]
1	Tak	78,6
2	Nie	12,9
3	Trudno powiedzieć	8,6

Źródło: opracowanie własne.

Przedstawione w tabeli 4 dane wskazują, że ponad 3/4 (78,6%) respondentów uważa, że opiekun jest zaangażowany w pracę rady młodzieżowej. Warto jednak zauważyć, że zaangażowanie może przybierać różne formy. Należy wskazać, że w trakcie badań ankietowani nie byli proszeni o udzielenie odpowiedzi na pytanie, do czego sprowadza się zaangażowanie opiekuna. Można jednak spekulować, że omawiane zaangażowanie może przybierać formę m.in.:

- 1) uczestnictwa w posiedzeniach rady młodzieżowej,
- 2) doradztwa w przygotowywaniu opinii dla organów jednostek samorządu terytorialnego,
- 3) inicjowania różnych przedsięwzięć, które następnie podejmowane są przez radę,
- 4) pomoc w kontaktach z organami samorządu terytorialnego, tj. radą gminy/miasta lub prezydentem miasta,
- 5) pomoc w pozyskiwaniu informacji o zagadnieniach, które są przedmiotem opinii wydawanych przez radę.

Przedstawione powyżej działania są tylko częścią spośród wszystkich, które mogą być realizowane przez opiekuna rady. Na jego faktyczne zaangażowanie może wpływać charakter oraz sposób postrzegania samego siebie w takiej roli. Innymi słowy, jednoosobowy opiekun, który wywodzi się ze środowiska rad młodzieżowych,

¹ Dane, które zostały przedstawione w tabeli od 4 do 11 odnoszą się wyłącznie do odpowiedzi respondentów, którzy udzielili odpowiedzi twierdzącej na pytanie „Czy Rada posiada opiekuna?” (zob. tabela 3).

który zna specyfikę działania tego typu podmiotów, będzie bardziej zaangażowany niż organ kolegialny (np. w postaci całej rady miasta lub jej komisji właściwej ds. edukacji), gdzie funkcja opiekuna sprawowana jest przez kilka osób.

Brak zaangażowania ze strony opiekuna wskazało 12,9% respondentów. Taki stan rzeczy spowodowany może być m.in. tym, że opiekun został powołany formalnie, ale nie bierze udziału w faktycznej działalności rady lub tym, że rolę opiekuna sprawuje organ kolegialny, stąd dochodzi do zjawiska dyfuzji odpowiedzialności², a to skutkuje brakiem zaangażowania.

Następnie respondenci zostali poproszeni o udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy zgadzają się z twierdzeniem, że opiekun rady koordynuje działalność rady. Rozkład odpowiedzi został przedstawiony w tabeli 5.

Tabela 5. Opiekun rady koordynuje działalność rady

Lp.	Odpowiedź respondenta	Odsetek uzyskanych odpowiedzi [%]
1	Zdecydowanie się zgadzam	33,6
2	Zgadzam się	30,7
3	Nie mam zdania	15,7
4	Nie zgadzam się	13,6
5	Zdecydowanie się nie zgadzam	6,4

Źródło: opracowanie własne.

Przedstawione w tabeli 5 dane wskazują, że większość ankietowanych zgadza się z twierdzeniem, że opiekun koordynuje działalność rady młodzieżowej. Odpowiedzi nr 1 i 2, tj. „zdecydowanie się zgadzam” oraz „zgadzam się”, wskazało kolejno 33,6% i 30,7% ankietowanych. Łącznie było to 64,3% badanych. 15,7% respondentów nie miało zdania w tej sprawie, a 20% wskazało, że nie zgadza się z tym stwierdzeniem (13,6% – „nie zgadzam się” i 6,4% – „zdecydowanie się nie zgadzam”).

Poprzez koordynację działań można rozumieć m.in.:

- 1) dbanie o prawidłowy przepływ informacji pomiędzy członkami rady młodzieżowej,
- 2) czuwanie nad przestrzeganiem terminów realizacji podejmowanych zadań, inicjatyw oraz przedsięwzięć i projektów,
- 3) oddziaływanie na harmonijne funkcjonowanie rady młodzieżowej jako całości.

² Rozproszenie odpowiedzialności, nazywane także dyfuzją odpowiedzialności lub efektem widza, czy efektem obojętnego przechodnia, polega na obniżaniu się prawdopodobieństwa zareagowania (zaangażowania) na dane zdarzenie wraz ze zwiększaniem się liczby świadków tegoż zdarzenia – osób biorących udział w danym zdarzeniu (Leźnicki, 2010, s. 207). Innymi słowy, im więcej osób jest zaangażowanych w realizację jednego przedsięwzięcia (a nie ma jasnego podziału kompetencji), tym trudniej wskazać, kto jest za co odpowiedzialny.

Rolą koordynatora powinno być dbanie o sprawne działanie całego zespołu (w tym przypadku rady młodzieżowej). Koordynator powinien przydzielać (wyznaczać) zadania poszczególnym członkom zespołu oraz odpowiadać za realizację postawionych celów.

W dalszej części badań respondenci zostali poproszeni o udzielenie odpowiedzi, czy zgadzają się z twierdzeniem, że opiekun inspiruje radę do podejmowania działań. Rozkład odpowiedzi przedstawiono w tabeli 6.

Tabela 6. Opiekun rady inspiruje radę do podejmowania działań.

Lp.	Odpowiedź respondenta	Odsetek uzyskanych odpowiedzi [%]
1	Zdecydowanie się zgadzam	28,6
2	Zgadzam się	32,9
3	Nie mam zdania	15,7
4	Nie zgadzam się	14,3
5	Zdecydowanie się nie zgadzam	8,6

Źródło: opracowanie własne.

Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli 6, ponad połowa respondentów, tj. 61,5%, zgodziła się z twierdzeniem, że opiekun rady inspiruje radę do podejmowania działań. Odpowiedzi „zdecydowanie się zgadzam” udzieliło 28,6%, a „zgadzam się” 32,9% badanych. Odpowiedź nr 3, tj. „nie mam zdania”, wskazało 15,7% badanych, a 22,9% ankietowanych nie zgodziło się z tym stwierdzeniem (14,3% „nie zgadzam się” oraz 8,6% „zdecydowanie się nie zgadzam”).

Poprzez inspirowanie należy rozumieć oddziaływanie na ludzi młodych w taki sposób, aby sami dążyli do samodoskonalenia oraz samokształcenia, chętnie podejmowali własne inicjatywy oraz sami realizowali wspólne projekty i przedsięwzięcia. Opiekun, który inspiruje, jest swego rodzaju autorytetem i wzorem do naśladowania. Żeby skutecznie inspirować młodych ludzi do działania, należy pamiętać, aby:

- 1) patrzeć na człowieka przez pryzmat jego potencjału (dostrzegać w nim potencjał). Każdy człowiek ma w sobie umiejętności, cechy lub kompetencje, które rozwinięte w odpowiedni sposób potrafią pozytywnie wpływać na cały zespół (w tym przypadku radę),
- 2) nadawać kierunek pewnym przedsięwzięciom oraz działaniom, a nie udzielać samych rad. Opiekun powinien wspierać samodzielność, premiować pomysłowość, pochylać się nad każdym pomysłem oraz doceniać zaangażowanie,
- 3) cieszyć się ze szczęścia oraz sukcesów innych, w tym swoich podopiecznych z rady młodzieżowej,
- 4) motywować do wyciągania wniosków oraz lekcji, nawet w przypadku trudnych chwil i sytuacji. Opiekun powinien ukierunkować myślenie swoich podopiecznych na przyszłość, a nie rozpamiętywać błędy z przeszłości,

- 5) być przykładem do naśladowania. Zachowanie opiekuna oraz jego autorytet mogą korzystnie wpływać na działalność całej rady,
- 6) być autentycznym we wszystkich swoich działaniach,
- 7) nie oceniać negatywnych sytuacji, tzn. nie nadawać im znaczenia, ponieważ wywołuje to negatywne emocje i utrudnia znalezienie rozwiązań, konstruktywną analizę oraz podjęcie kolejnych skutecznych działań,
- 8) łączyć ludzi (w tym przypadku radnych młodzieżowych). Należy pamiętać, że w przypadku konfliktu w radzie nie powinno się stawać po określonej stronie, ale skoncentrować działania na znalezieniu przyczyny oraz rozwiązania sporu,
- 9) inspirować samego siebie, aby inspirować innych. Należy zadbać o samokształcenie oraz rozwój osobisty. Otwierać się na to, co nowe, pokonywać własne lęki oraz słabości, poznawać ludzi itp. (Koźmala, 2018).

Następnie ankietowani zostali poproszeni o udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy zgadzają się z twierdzeniem, że opiekun kontroluje działalność rady. Rozkład odpowiedzi został przedstawiony w tabeli 7.

Tabela 7. Opiekun rady kontroluje działalność rady

Lp.	Odpowiedź respondenta	Odsetek uzyskanych odpowiedzi [%]
1	Zdecydowanie się zgadzam	29,3
2	Zgadzam się	31,4
3	Nie mam zdania	17,1
4	Nie zgadzam się	16,4
5	Zdecydowanie się nie zgadzam	5,7

Źródło: Opracowanie własne.

Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli 7, większość respondentów zgadza się z twierdzeniem, że opiekun rady kontroluje działalność rady. Odpowiedzi nr 1 i 2, tj. „zdecydowanie się zgadzam” oraz „zgadzam się”, udzieliło kolejno 29,3% oraz 31,4% ankietowanych. Łącznie odpowiedzi twierdzących udzieliło 60,7% badanych. Nieco ponad 17% respondentów nie miało zdania w tej sprawie, a 22,1% udzieliło odpowiedzi przeczących, tj. „nie zgadzam się” (16,4%) i „zdecydowanie się nie zgadzam” (5,7%).

Przy omawianiu tego zagadnienia warto zwrócić uwagę, że pojęcie kontroli może być bardzo różnie definiowane i ujmowane. Należy pamiętać, że nie jest ona nigdy pojęciem abstrakcyjnym. Zawsze funkcjonuje w określonym układzie i jest zależna od zmian w nim zachodzących (Definicja kontroli). W kontekście rozważań dotyczących relacji międzyludzkich w organizacji (w tym przypadku dotyczy to rady młodzieżowej), o kontroli należy mówić jako o sprawdzaniu zachowań ludzi, wynikającym

z przekonania, że mogą oni niewłaściwie realizować postawione przed nimi zadania czy oczekiwania. (Górniak, Motyka, 2012, s. 44).

Ważnym elementem kontroli opiekuna może być pilnowanie apolityczności rady. Zgodnie ze Standardami funkcjonowania w Polsce młodzieżowych rad gmin, młodzieżowych rad powiatu, opracowanymi przez Ogólnopolską Federację Samorządów Lokalnych: „[rada młodzieżowa] nie może być związana z żadną partią polityczną lub ugrupowaniem politycznym. Statut młodzieżowej rady powinien określać mechanizmy uniemożliwiające upolitycznienie młodzieżowej rady” (Standardy funkcjonowania w Polsce młodzieżowych rad gmin, młodzieżowych rad powiatu). Kontrola opiekuna może się zatem sprowadzać do pilnowania, aby rada jako instytucja nie była kojarzona z żadną partią czy ugrupowaniem politycznym.

W dalszej części badań respondenci zostali poproszeni o udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy zgadzają się z twierdzeniem, że opiekun rady zapewnia wsparcie merytoryczne w działalności rady. Rozkład odpowiedzi został przedstawiony w tabeli 8.

Tabela 8. Opiekun rady zapewnia wsparcie merytoryczne w działalności rady

Lp.	Odpowiedź respondenta	Odsetek uzyskanych odpowiedzi [%]
1	Zdecydowanie się zgadzam	46,4
2	Zgadzam się	32,9
3	Nie mam zdania	12,9
4	Nie zgadzam się	2,9
5	Zdecydowanie się nie zgadzam	5,0

Źródło: opracowanie własne.

Przedstawione w tabeli 8 dane wskazują, że ponad 3/4 badanych zgadza się z twierdzeniem, że opiekun rady zapewnia wsparcie merytoryczne w działalności rady. Odpowiedzi nr 1 i 2, tj. „zdecydowanie się zgadzam” oraz „zgadzam się”, łącznie udzieliło 79,3% badanych. Odpowiedzi nr 3, tj. „nie mam zdania”, udzieliło 12,9% ankietowanych. Stosunkowo niewielki odsetek względem poprzednich zestawień uzyskały odpowiedzi nr 4 i 5 – „nie zgadzam się” (2,9%) oraz „zdecydowanie się nie zgadzam” (5,0%).

Na podstawie danych wskazanych w tabeli 8 można przypuszczać, że zdecydowana większość opiekunów rad młodzieżowych wspiera swoich podopiecznych, zapewniając im wsparcie merytoryczne. Tego typu działalność wymaga od opiekuna wiedzy na temat podejmowanych przez młodzież działań oraz przedsięwzięć. Radni młodzieżowi nie zawsze dysponują doświadczeniem oraz wiedzą niezbędną do realizacji planowanych inicjatyw (pomysłów). Rolą opiekuna jest wskazanie, z czym mogą wiązać się planowane działania, tzn. jakie kroki trzeba będzie podjąć w pierwszej kolejności oraz w jaki sposób będzie je można zrealizować. Jest to swego rodzaju fachowa wiedza opiekuna, która wynika z racji wykształcenia lub doświadczenia za-

wodowego czy życiowego, a także powierzonej mu funkcji. Wsparcie merytoryczne wpływa również na komfort psychiczny młodych ludzi działających w radzie. Dzięki niemu mają oni świadomość, że niezależnie od problemów lub trudności wynikających z funkcjonowania rady nie zostaną oni pozostawieni sami sobie, a opiekun będzie wspierał ich swoim doświadczeniem.

W dalszej części badań ankietowani zostali poproszeni o udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy zgadzają się z twierdzeniem, że opiekun rady sprawuje nadzór nad działalnością rady. Rozkład odpowiedzi został przedstawiony w tabeli 9.

Tabela 9. Opiekun rady sprawuje nadzór nad działalnością rady

Lp.	Odpowiedź respondenta	Odsetek uzyskanych odpowiedzi [%]
1	Zdecydowanie się zgadzam	30,2
2	Zgadzam się	37,4
3	Nie mam zdania	13,7
4	Nie zgadzam się	12,2
5	Zdecydowanie się nie zgadzam	6,5

Źródło: opracowanie własne.

Przedstawione w tabeli 9 dane wskazują, że – podobnie jak w przypadku poprzednich zestawień – większość respondentów zgadza się z postawionym w ankiecie twierdzeniem. Odpowiedzi „zdecydowanie się zgadzam” oraz „zgadzam się” udzieliło kolejno 30,2% i 37,4% ankietowanych. Łącznie z twierdzeniem zgodziło się 67,9% badanych, a 13,7% respondentów nie miało zdania w tej sprawie. Odpowiedzi przeczącej, tj. „nie zgadzam się” oraz „zdecydowanie się nie zgadzam”, udzieliło łącznie 18,7% ankietowanych.

Warto zauważyć, że pojęcie nadzoru różni się od przytaczanego wcześniej pojęcia kontroli. Nadzór jest pojęciem szerszym, który zawsze obejmuje działania kontrolne, natomiast sprawowanie kontroli nie zawsze obejmuje działania nadzoru. W praktyce kontrola ogranicza się do obserwacji oraz ustaleń stanu faktycznego. Kontrola to porównanie stanu faktycznego ze stanem pożądanym (wymaganym), tj. wyznaczonym przez ramy prawa/statutu/reguł (np. w postaci wspomnianej wcześniej apolityczności rad młodzieżowych). Podstawową funkcją kontroli jest: sprawdzanie, ocenianie i wnioskowanie. W nadzorze mamy możliwość połączenia elementów kontroli ze środkami nadzoru. Zatem o nadzorze możemy mówić wtedy, gdy zachodzą podstawy do wydawania poleceń mających na celu zmiany kierunków działania (Dolewka, 2013, ss. 32–33). Są to jednak kwestie, które w przypadku takich podmiotów jak rady młodzieżowe nie są jednoznaczne (wyraźne) i często mogą być traktowane jako tożsame. Wynika to z braku precyzyjnych regulacji prawnych oraz braku jednolitych uprawnień opiekunów.

Potwierdzeniem może być krzyżowe zestawienie odpowiedzi respondentów dla problematyki nadzoru oraz kontroli (tabela 10).

Tabela 10. Nadzór i kontrola opiekuna nad działalnością gminnych rad młodzieżowych

Lp.	Odpowiedź respondenta	Nadzór: odsetek uzyskanych odpowiedzi [%]	Kontrola: odsetek uzyskanych odpowiedzi [%]
1	Zdecydowanie się zgadzam	30,2	29,3
2	Zgadzam się	37,4	31,4
3	Nie mam zdania	13,7	17,1
4	Nie zgadzam się	12,2	16,4
5	Zdecydowanie się nie zgadzam	6,5	5,7

Źródło: opracowanie własne.

Należy zatem wskazać, że rozróżnianie tych dwóch pojęć w praktyce funkcjonowania rad młodzieżowych nie ma większego zastosowania.

W dalszej części badań, ankietowani zostali poproszeni o udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy opiekun rady wywiera wpływ/presję na decyzje lub działania podejmowane przez radę. Rozkład odpowiedzi został przedstawiony w tabeli 11.

Tabela 11. Opiekun rady wywiera wpływ/presję na decyzje lub działania podejmowane przez radę?

Lp.	Odpowiedź respondenta	Odsetek uzyskanych odpowiedzi [%]
1	Zdecydowanie tak	15,1
2	Tak, ale rzadko	13,7
3	Nie	53,2
4	Trudno powiedzieć	18,0

Źródło: opracowanie własne.

Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli 11, w większości przypadków opiekun nie wywiera wpływu czy presji na decyzje lub działania, które są podejmowane przez radę. Odpowiedzi przeczącej udzieliło 53,2% ankietowanych. Odpowiedź nr 4, tj. „trudno powiedzieć”, wybrało 18% respondentów. Oznacza to że blisko 1/5 badanych nie była w stanie określić, czy relacje rady z opiekunem mają charakter zależny, czy autonomiczny. Taki stan rzecz może być spowodowany przez jeden z co najmniej dwóch czynników: 1) część spośród członków rad młodzieżowych nie bierze aktywnego udziału w pracach rady i nie wie, jakie są relacje z opiekunem; 2) ankiety mogły zostać wypełnione przez radnych, którzy nie mają jeszcze wystarczającego doświadczenia, tj. stażu w radzie, aby móc rzetelnie odpowiedzieć na postawione w kwestionariuszu pytanie. Odpowiedzi nr 2, tj. „tak, ale rzadko”, udzieliło 13,7%

ankietowanych. Oznacza to, że są przypadki, gdzie rada posiada względną autonomię, ale w niektórych sytuacjach opiekun wpływa na jej działania oraz decyzje. Odpowiedzi nr 1, tj. „zdecydowanie tak”, udzieliło 15,1% badanych. Należy zatem przypuszczać, że część spośród działających rad młodzieżowych nie posiada pełnej niezależności, a jej członkowie są ograniczani przez decyzję lub wolę opiekuna. Należy jednak zauważyć, że pojęcie wpływu wcale nie musi mieć negatywnego zabarwienia. Niejednokrotnie młodzi ludzie chcąc podejmować różnego rodzaju inicjatywy, nie mają wystarczającej wiedzy oraz doświadczenia, by samodzielnie realizować jakiś projekt lub przedsięwzięcie. Opiekun może zatem nie tylko doradzać, ale również zwracać uwagę, że podejmowanie takich lub innych działań wiąże się z większym lub mniejszym ryzykiem. Opiekun jest również odpowiedzialny za funkcjonowanie rady jako całości, stąd nie powinno dziwić, że powinien mieć wpływ na podejmowane przez radę działania.

Wnioski

Na podstawie przeprowadzonych badań można wnioskować, że opiekun rady młodzieżowej pełni szereg różnych ról i funkcji. Z jednej strony koordynuje działalność rady, ale także zapewnia jej wsparcie merytoryczne oraz kontroluje i nadzoruje właściwą dla siebie radę młodzieżową. Funkcja opiekuna została ustanowiona niemal we wszystkich badanych radach młodzieżowych. Ponad 93% respondentów wskazało, że rada młodzieżowa, w której działają, posiada opiekuna. Odpowiedzi przeczącej udzieliło natomiast 4,8% ankietowanych. Na podstawie prowadzonych badań trudno jednoznacznie wykazać, którzy spośród respondentów udzielili odpowiedzi przeczącej na to pytanie oraz czym dokładnie się kierowali. Możliwe, że było to spowodowane tym, iż opiekun nie angażuje się w pracę rady lub rada nie posiada jednego opiekuna, a funkcję tę pełni organ kolegialny, taki jak np. rada miasta (aby potwierdzić te przypuszczenia, należałoby przeprowadzić badania pogłębione). Badania wykazały, że ponad 3/4 opiekunów (dokładnie 78,6%) jest zaangażowanych w pracę rady młodzieżowej. Spośród wszystkich twierdzeń najczęściej badanych, tj. 79,3% zgodziło się z tym, że opiekun zapewnia wsparcie merytoryczne w działalności rady. Kolejno znalazły się nadzór – 67,9%, koordynacja działań – 64,3%, inspirowanie – 61,5% oraz kontrola – 60,7%. Wszystkie wartości jednak są do siebie zbliżone i nie sposób wskazać naczelnej roli opiekuna rady młodzieżowej. Tym samym potwierdzona została postawiona we wstępie hipoteza, że opiekun rady młodzieżowej pełni szereg ról w toku jej funkcjonowania i działalności.

Częściowo pozytywnie należy ocenić to, iż 53,2% ankietowanych wskazało, że opiekun rady nie wywiera wpływu czy presji na decyzje lub działania podejmowane przez radę. Dotyczy to jednak nieco ponad połowy badanych respondentów, stąd w tym aspekcie należałoby oczekiwać poprawy. Tym samym negatywnie należy spoj-

rzyć na to, iż 15,1% ankietowanych wskazało, że opiekun zdecydowanie wywiera wpływ na decyzje lub działania rady (wyraźny wpływ może ograniczać samodzielność działania młodych ludzi). Jest to zjawisko niepożądane oraz szkodliwe, biorąc pod uwagę, że przez tego typu oddziaływanie ze strony opiekuna młodzi ludzie mogą zniechęcić się do aktywności społecznej i działalności publicznej w ogóle. Jednakże wywieranie wpływu nie należy odbierać wyłącznie negatywnie. Działając w grupie, w której określona jest swego rodzaju hierarchia, nie da się jednoznacznie zniwelować wpływu jednej strony na zachowanie drugiej. Jeżeli wpływ opiekuna dotyczy działań oraz przedsięwzięć podejmowanych przez radę, a nie decyzji, to może być równie pomocny co wsparcie merytoryczne.

Niniejsze badania poszerzają dyskusję na temat działalności i funkcjonowania rad młodzieżowych. W ocenie autora naczelną rolą opiekuna powinno być przede wszystkim inspirowanie ludzi młodych do samodzielnego działania, a także do rozwijania własnych kompetencji i samokształcenia. Dodatkowo od opiekuna powinno wymagać się zapewniania właściwego wsparcia merytorycznego. Opiekun nie powinien wywierać wpływu oraz presji na decyzje czy opinie swoich podopiecznych, a kontrola i nadzór powinny przybierać łagodną i ograniczoną formę. Młodzieżowi radni pod żadnym względem nie powinni czuć się skrępowani czy ograniczeni w swoich działaniach. Opiekun powinien przede wszystkim wspierać do działania na rzecz środowiska oraz wspólnoty lokalnej i społecznej.

Podobne wnioski można znaleźć w badaniach przeprowadzonych przez Radę Dzieci i Młodzieży RP (Wasilewski i in. 2018, s. 24) jednakże ograniczają się one do wskazania, że opiekun w głównej mierze zajmuje się kwestiami merytorycznymi oraz technicznymi związanymi z funkcjonowaniem rady.

Przeprowadzone badania można traktować jako przyczynek do pełniejszej analizy problematyki przedstawionej w niniejszym artykule. W celu holistycznego przedstawienia problematyki roli opiekuna gminnych rad młodzieżowych należałoby przeprowadzić badania jakościowe, które uzupełniłyby wskazanie w publikacji badania ilościowe.

BIBLIOGRAFIA

1. Augsberger, A., Collins, M.E., Gecker, W., Dougher, M. (2018). Youth Civic engagement: Do youth councils reduce or reinforce social inequality? *Journal of Adolescent Research*, 33, 187–208. DOI: 10.1177/0743558416684957.
2. Bojarski, D. (2016). Młodzieżowa rada gminy jako przykład zaangażowania młodych ludzi w sprawy publiczne na poziomie lokalnym. W: K. Perużyńska (red.), *XLV Międzynarodowe Seminarium Kół Naukowych „Kola Naukowe – Szkoła Twórczego Działania”*, (13–16). Olsztyn: Wydawca Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie.

3. Boratyn, D. (2019). Aktywność rad młodzieżowych na portalu społecznościowym Facebook – analiza porównawcza. *Edukacja-Technika-Informatyka*, 4/30, 192–197. DOI: 10.15584/eti.2019.4.25.
4. Brol, M. (2013). Młodzieżowa rada gminy jako przykład uczestnictwa młodzieży w życiu społeczno-politycznym. *Studia Politicae Universitatis Silesiensis*, 10, 30–52.
5. Checkoway, B. (2011). What is youth participation? *Children and Youth Services Review*, 33, 340–345. DOI: 10.1016/j.childyouth.2010.09.017.
6. Collins, M.E., Augsburg, A., Gecker, W. (2016). Youth councils in municipal government: Examination of activities, impact and barriers. *Children and Youth Services Review*, 65(C), 140–147. DOI: 10.1016/j.childyouth.2016.04.007.
7. Ćwiklicki, M. (2013). Młodzieżowe Rady Gmin W: M. Ćwiklicki (red.), *Partycypacja społeczna w Polsce. Atlas dobrych praktyk* (119–129). Kraków: Wydawca Fundacja Gospodarki i Administracji Publicznej.
8. *Definicja kontroli*. Pobrane z <http://cdb.net.pl/definicja-kontroli/> (dostęp: 22.04.2020).
9. Dolewka, Z. (2013). System kontroli i nadzoru w samorządzie terytorialnym. *Biblioteka Regionalisty*, 13, 31–41.
10. Feringa, D., Tonkens, E. (2017). How the participation style in local youth councils contributes to the civic engagement of young people. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 26, 43–59. DOI: 10.18352/jsi.527.
11. Górniak, L., Motyka, M. (2012). Wymiar zaufanie-kontrola jako dwubiegunowy czynnik efektywności organizacji. *Psychologia Ekonomiczna*, 2, 38–53. DOI: 10.14659/PJOEP.2012.02.03.
12. Horgan, D. (2017). Consultations with Children and Young People and Their Impact on Policy in Ireland. *Social Inclusion*, 5, 104–112. DOI: 10.17645/si.v5i3.959.
13. Koźmala, M. (2018). *9 skutecznych sposobów jak inspirować innych*. Pobrane z: <https://businessandprestige.pl/9-skutecznych-sposobow-jak-inspirowac-innych/> (dostęp: 22.04.2020).
14. Leźnicki, M. (2010). Problem „płynnej odpowiedzialności” w perspektywie badań nad rozwojem zrównoważonym. *Studia Ecologiae et Bioethicae*, 8/1, 207–215.
15. Maciaszek, P. (2015). Partycypacja społeczna młodzieży na przykładzie młodzieżowych rad gmin – część I. *Rocznik Samorządowy*, 4, 258–273.
16. Maciaszek, P. (2016). Partycypacja społeczna młodzieży na przykładzie młodzieżowych rad gmin – część II. *Rocznik Samorządowy*, 5, 171–187.
17. Mik, D. (2018). *Reprezentacje młodzieży w samorządzie terytorialnym oraz rola młodzieżowych organów doradczych w aktywizacji społecznej młodzieży*. Pobrane z http://tarnowskiedialoginaukowe.pl/wp-content/uploads/2018/12/06_Mik.pdf.
18. Napiontek, O., Grabarek, M. (2009). *Dobre Praktyki Młodzieżowych Rad Gmin, Miast i Dzielnic*. Warszawa: Wydawca Fundacja Civis Polonus.
19. Napiontek, O., Pietrasik, J., Szaniawska, M. (2009). *Młodzieżowa Rada Gminy Aktywność obywatelska młodzieży w społeczności lokalnej*. Warszawa: Wydawca Fundacja Civis Polonus.
20. Owczarek, M., Pietrasik, J., Radzewicz, J. (2012). *Partycypacja obywatelska młodzieży. Przykład Młodzieżowych Rad Gmin*. Warszawa: Wydawca Fundacja Civis Polonus.
21. Standardy funkcjonowania w Polsce młodzieżowych rad gmin, młodzieżowych rad powiatu przyjęte przez VI Zgromadzenie Ogólne Ogólnopolskiej Federacji Młodzieżowych Samorządów Lokalnych na podstawie Uchwały nr 32/VI/03 z dnia 27 kwietnia 2003 roku.
22. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Dz.U.2019.0.506 t.j.
23. Wasilewski, P. i in. (2018). *O Młodzieżowych Radach. Analiza Młodzieżowych Rad w Polsce w roku 2018*. Warszawa. Pobrane z <https://wschowa.info/storehouse/2018/07/Publikacja-O-m%C5%82odzie%C5%BCowych-radach-.pdf>.